

KATOLÍCKY

učiteľ

Časopis učiteľov náboženskej výchovy
a učiteľov katolíckych škôl

2 / 2009 - 10

ročník IV., nepredajné

Obsah

Editoriál.....	3
Vzdelávanie	3
2 % môžu pomôcť	3

■ Info

Nové metodiky pre materské a špeciálne školy	4
Obežník Kongregácie pre katolícku výchovu	4
Metodiky pre špeciálne školy	4

■ Reforma vzdelávania

Projekt nových učebných osnov katolíckeho náboženstva pre materské školy	5
Projekt učebných osnov katolíckeho náboženstva pre špeciálne základné školy pre žiakov s ľahkým, stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia	6

Kalendár 2010.....	8-9

■ Názory odborníkov

doc. Dr. Ľudmila Muchová, PhD.:

Náboženství jako samozřejmá součást kultury nebo víra jako osobní rozhodnutí?.....	10-12

ThLic. Marek Varga:

Komplikované záležitosti s vyznávaním viery.....	12-13

■ Na zamyslenie

Advent - obdobie duchovného nepokoja	14

■ Projekt

Tehlička pre Keňu	15

Info

4

Reforma vzdelávania

5-7

Názory odborníkov

10-13

Na zamyslenie

14

súťaž o najkrajší fotografický záber

Vítazom 13. kola je Jozef Repaský z Popradu.

Do súťaže sa môžu zapojiť žiaci a učitelia základných, stredných a vysokých škôl. **Podmienky súťaže:** Autor vždy pošle maximálne dva zábery v elektronickej alebo fotografickej forme na adresu redakcie najneskôr do dátumu uzávierky. Uvedie meno a priezvisko, presnú adresu školy. V prípade žiaka ročníka a v prípade učiteľa aprobáciu. Víťazná snímka bude ocenená a bude tvoriť zadnú stranu najbližšieho čísla Katolíckeho učiteľa.

Ďakujeme **RENOVABIS** a všetkým darcom za finančnú podporu a za dôveru, vďaka ktorej **KPKC** môže úspešne rozvíjať svoju činnosť.

Redakcia: Katolícke pedagogické a katechetické centrum, n.o., Levočská 10, 052 01 Spišská Nová Ves, kpkc@kpkc.sk, www.kpkc.sk, IČO 35581441 Evidenčné číslo Ministerstva kultúry SR: EV 3068/09, štvrťročník, celoslovenská pôsobnosť, dátum vydania: 8. december 2009, číslo: 2/2009-10, ročník IV., nepredajné. **Redakčná rada:** Ing. Mgr. Anna Kopecká, ThDr. Jozef Škantár, PhD., P. Matej Kýška SchP, Ing. Ján Žákovic SchP, Mgr. Martin Jarábek, Mgr. Viera Kyselicová, PaedDr. ThLic. Jana Hurajtová, PaedDr. Viera Súkeniková. **Imprimatur** č.24/2006, 30. augusta 2006, Mons. prof. ThDr. František Tondra, **Náklad:** 2 000 ks, rok vydania: 2009. **Tlač:** Slza, s r.o., Poprad. Kopírovanie a publikovanie článkov a fotografií len s povolením vydavateľa. Uzávierka nasledujúceho čísla je 31. januára 2009. Príspevky môžete posielat na adresu redakcie. Autor snímky na titulnej strane: Jozef Repaský.

Drahí učitelia,

máme za sebou dvadsať rokov slobody. Sloboda nám priniesla veľa. A aj napriek tomu mnohí ľudia pociťujú v duši nepokoj a nešťastie. Deti skoro ani nevidia svojich rodičov. Bud' pracujú od rána do večera, alebo sú rozvedení a svoje deti vidia iba každý druhý víkend. Babky a dedkovia sa nemôžu dočkať, kedy ich navštívia deti, aspoň tie, ktoré na nich nezabudli. A keď prídu Vianoce, väčšina poslušne pôjdeme na polnočnú svätú omšu. Sme predsa katolícke Slovensko. V čase komunizmu väčšina z nás žila dvojitý život. Doma sme boli kresťania, v škole pionieri alebo zväzáci a v práci členovia komunistickej strany. Boli však aj tí, ktorí ani v čase komunizmu nežili dvojitý život a často boli za to prenasledovaní, väznení, mučení, aj zavraždení. Poďakovali sme sa im dostatočne za dvadsať rokov slobody? Poďakovali sme sa im vôbec?

Dokázali sme sa za dvadsať rokov naučiť žiť život jednej tváre? Keď som kresťanom, som ním doma, v práci, v reštaurácii, v supermarkete, na dovolenke, jednoducho všade? Som ním v svojom najhlbšom vnútri a nehanbím sa za to? Alebo je moje kresťanstvo len súčasťou tradicionalizmu?

Ako sme pripravení na ďalších dvadsať rokov slobody? Čo nás čaká? Veľmi milo ma prekvapila odpoveď Václava Havla na túto otázku. Odpovedal na ňu v diskusii v historickej budove Národného divadla v Bratislave pri príležitosti dvadsiateho výročia „Nežnej revolúcie“ zhruba toto: „Naším najväčším problémom je strata večnosti. Žijeme najateistickejšiu dobu v našej histórii. Ak nemáme zodpovednosť pred večnosťou, nemáme žiadnu. Ak nie je večnosť, treba si už tu čo najviac zarobiť, čo najviac užiť, čo najviac stihnúť. To je koreň korupcie v našej politike, hrubosti v podnikaní a pasivity vo verejnosti. Víziou, snom na ďalších dvadsať rokov je preto budovanie duchovnejšej spoločnosti.“

Myslím, že je to veľká výzva pre všetkých, zvlášť pre nás katolíckych učiteľov. Máme príležitosť vychovať z našich detí ľudí, ktorí dokážu zodpovedne žiť slobodu, ktorí si vždy nájdu čas pre svoje deti, nezabudnú na svojich starých rodičov, nebudú pasívni voči verejným veciam a vieru budú žiť naplno v každej minúte svojho života.

Prajem vám aj sebe, aby sme dobre využili túto príležitosť. Nech očakávaný príchod Pána je pre nás povzbudením a požehnaním v našej práci. Vyprosujem vám požehnané a milostiplné Vianoce a nech rok 2010 je pre nás všetkých novou nádejou.

Ing. Mgr. Anna Kopecká

Vzdelávania

V rámci nového zákona o pedagogických zamestnancoch pripravuje Katolícke pedagogické a katechetické centrum niekoľko druhov vzdelávania pre učiteľov náboženskej výchovy a učiteľov katolíckych škôl Slovenska. Na akreditáciu pripravujeme niekoľko druhov aktualizovaných vzdelávaní a špecializačné vzdelávanie pre koordinátorov kurikula náboženskej výchovy/náboženstva na základných a stredných školách. Taktiež sa budeme uchádzať o akreditáciu funkčného vzdelávania a funkčného inovačného vzdelávania pre vedúcich pedagogických zamestnancov katolíckych škôl a školských zariadení. Nakoľko zákon umožnil všetkým právnym subjektom, ktoré majú v predmete činnosti vzdelávanie, poskytovať po akreditácii rôzne vzdelávania, KPKC sa dohodlo s diecéznymi katechetickými úradmi, že vzdelávania nimi organizované budú slúžiť nielen na získanie príslušných kreditov, ale

aj ako podmienka na udržanie kánonickej misie pre učiteľov náboženskej výchovy/náboženstva. Predbežný termín začatia jednotlivých vzdelávaní je február - ma-

rec 2010. Podrobné informácie o všetkých pripravovaných vzdelávaniach a predbežné prihlášky nájdete na www.kpkc.sk vľavo hore v rubrike vzdelávanie. -ak-

Seminár učiteľov materských škôl, november 2009.

20% môžu pomôcť

Ďakujeme všetkým, ktorí prejavili záujem o činnosť Katolíckeho pedagogického a katechetického centra a svojimi dvoma percentami z dane podporili našu činnosť. Za rok 2008 obdržalo KPKC z 2% dane sumu vo výške 432,19 €. Peniaze sme použili na tvorbu nových metodických príručiek katolíckeho náboženstva. Aj v tomto školskom roku sa ako prijímateľ uchádzame o vaše 2% z dane. Veríme, že sa rozhodnete podporiť spoločné dielo a darujete nám 2% už zaplatenej dane.

Ďakujeme

Potrebné informácie a tlačivá nájdete na www.kpkc.sk

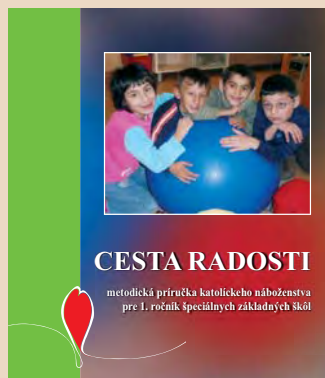
Hostia z Nemecka na GSA

Na trojdňovú oficiálnu návštevu Ružomberka pricestovala v dňoch 30. 9. – 3. 10. 2009 trojčlenná delegácia z nemeckého mesta TAUCHA. Počas trojdňového pobytu mali možnosť v rámci svojho programu vidieť nielen okolitú krásu našej prírody, ale navštíviť aj niektoré inštitúcie. Intenzívne sa zaujímali aj o školský systém na Slovensku a konkrétne ich zaujali podmienky a vybavenie škôl v Ružomberku. V rámci školskej témy si z ružomerských škôl vybrali návštevu Gymnázia sv. Andreja. V oficiálnej časti programu na mítingu s riaditeľom školy Dr. Stanislavom Bellom sa hostia z Nemecka oboznámili s históriou školy, so systémom školského systému na Slovensku, podrobne si preštudovali školský vzdelávací program školy a predložili svoje zámery a predstavy o budúcej spolupráci medzi Gymnáziom sv. Andreja v Ružomberku a gymnáziom v TAUCHA, ktoré má 750 žiakov.

V spontánnej časti programu si pán primátor Holger Schirmbeck spolu so svojimi kolegami pozrel vybavenie školy, odborné učebne, excelentné centrum chémie a jazykové laboratórium. Za obojstranné obohatenie považujeme účasť nemeckých hostí na otvorenej hodine nemeckého jazyka v II. A., kde študenti GSA bez problémov odpovedali na otázky predstaviteľov nemeckého mesta TAUCHA. Okrem podmienok a vybavenia školy pána primátora a jeho kolegov zaujal fakt, že škola má veľmi aktívne pôsobiaci spevácky zbor Andrejko a folklórny súbor Salatín, čo okrem vzdelávacieho aspektu považovali za významný fenomén pre budúcu spoluprácu medzi obidvoma gymnáziami. *Z. Lesáková*

Metodiky pre špeciálne školy

V tomto roku sme pripravili aj metodickú príručku katolíckeho náboženstva/náboženskej výchovy pre prvý ročník špeciálnych základných škôl. Metodická príručka obsahuje edukačný proces pre jednotlivé stupne postihnutia: spolu 390 strán formátu A4 - 235 strán textu, 155 strán obrazovej prílohy – farebné obrazy, skladačky, šablóny, pracovné listy – pracovné listy pre žiakov s ťažkým mentálnym postihnutím vo formáte A3. Štátny vzdelávací program určil povinne voliteľný predmet náboženstvo až v piatom ročníku špeciálnych základných škôl, ale je potrebné si uvedomiť, že aj v prvom ročníku majú deti právo na vyučovanie náboženskej výchovy, keď si to želajú ich rodičia. Toto pravidlo platilo aj pred školskou reformou, podľa neho sa vyučovalo v mnohých špeciálnych školách. Pre učiteľov špeciálnych škôl sme tiež pripravili seminár s predstavením procesu náboženskej edukácie pre jednotlivé stupne mentálneho postihnutia s možnosťou kúpy metodických príručiek.

–vs–

Nové metodiky pre materské školy

V súlade s rámcovým vzdelávacím programom pre materské školy sme pripravili nové metodické príručky katolíckeho náboženstva/náboženskej výchovy pre vekové kategórie 3–4 ročných detí, 4–5 ročných detí a 5–6 ročných detí. Jedná sa o 3 metodiky v jednom zložení: spolu 708 strán formátu A4 - 380 strán textu, 328 strán obrazovej prílohy – farebné obrazy, skladačky, šablóny a pracovné listy. V dňoch 26. až 27. novembra 2009 sme zorganizovali seminár „Kurikulum katolíckeho náboženstva pre materské školy“. Program sa začal predstavením koncepcie náboženskej edukácie na predprimárnom vzdelávacom stupni. Predstavený bol aj rámcový vzdelávací program pre materské školy, štruktúra metodických príručiek, základné didaktické pomôcky pre materské školy. Účastníkom bola predstavená ukážka edukačnej jednotky podľa metodických príručiek a adventné ukážky pre prácu s deťmi a ich rodičmi. Učitelia materských škôl z rôznych častí Slovenska vyjadrili poďakovanie a zároveň nádej v pravidelné stretávanie aj v budúcnosti. *-jh-*

Obežník Kongregácie pre katolícku výchovu

V máji tohto roku vydala Kongregácia pre katolícku výchovu obežník o vyučovaní náboženstva v školách venovaný predsedom biskupských konferencií. Kongregácia chce znovu pripomenúť niektoré princípy, ktoré sú hlbšie rozpracované v učení Cirkvi. Týkajú sa objasnenia a usmernenia ohľadne úlohy katolíckej školy pri katolíckej formácii nových generácií; povahy a identity katolíckej školy; vyučovania náboženstva v školách; slobody výberu školy a konfesijného vyučovania náboženstva. Obežník v plnom znení si môžete stiahnuť na www.kpkc.sk na hlavnej stránke dole. *-ak-*

Nová rubrika

V minulom čísle Katolíckeho učiteľa sme vám predstavili novú rubriku „činnosť KPKC“, v ktorej chceme postupne predstavovať jednotlivé oblasti činnosti našej práce. Začali sme oblasťou poskytovania informácií a poradenstva, webovou stránkou a všetko, čo s tým súvisí. Túto rubriku budeme vždy zverejňovať v dvojčísloch alebo rozšírených vydaniach Katolíckeho učiteľa. Najbližšie vám ponúkneme oblasť experimentálneho overovania nových učebných osnov katolíckeho náboženstva na osemnástich školách na Slovensku. Ponúkneme vám už jeho vyhodnotenie, nakoľko v tomto školskom roku ukončíme daný experiment. Veríme, že aj touto formou sa dozvieme viac o našej práci. *-ak-*

Projekt nových učebných osnov katolíckeho náboženstva pre materské školy

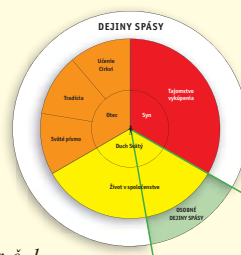
Návrh nových osnov kladie dôraz na dieťa predškolského veku a rozvinutie jeho kompetencií, ktoré sú potrebné pre jeho osobný život a život v spoločnosti. Vo výchovno-vzdelávacom procese vznikla potreba nového systému vzdelávania, čo si vyžaduje aj zmenu štruktúry učebných osnov. Ako najvhodnejšia sa javí špirálová štruktúra učebných osnov, ktorá je kombináciou cyklickej štruktúry s lineárnou. Špirálové usporiadanie obsahu učiva umožňuje postupné prehĺbovanie učiva v nasledujúcich ročníkoch vždy na náročnejšej úrovni.

V lineárnej štruktúre je potrebné rozdelenie obsahov učiva do podstatných línií, ktoré v nasledujúcich ročníkoch prehĺbujú kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele potrebné na osvojenie kľúčových kompetencií detí predprimárneho vzdelávania. Predprimárne vzdelanie získa dieťa absol-

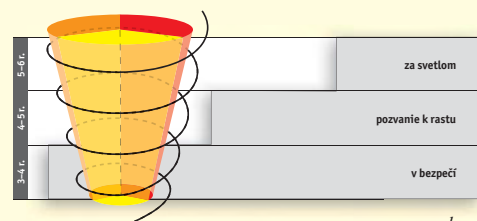
vovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu v materskej škole. Preto predkladaný projekt rozdeľuje obsah učiva do troch lineárnych oblastí (obrázok č. 1): 1. Otec, 2. Syn, 3. Duch Svätý. Uvedené lineárne oblasti budeme prehĺbovať v špirále, ktorú tvoria tri úrovne (obrázok č. 2). Obsah, rozsah a proces predprimárnej edukácie je zameraný na osobné dejiny spásy dieťaťa. Dejiny spásy rozvíjame v špirále cez posto-

govú orientáciu, ktorú zviditeľňuje ročníková téma. Predkladaný výber a usporiadanie tém predstavuje celistvú výchovu dieťaťa. Poznávaním lásky, ktorá nás presahuje môže dieťa rásť v plnej zrelosti osobnosti (obrázok č. 2 – schody sú ilustračným zobrazením osobnostného rastu).

Jana Hurajtová,
koordinátor projektu

obr. č. 1

obr. č. 2

POHĽAD RECENZENTOV

Vieme, aký dôležitý je predškolský vek pre celkový vývin ľudskej osobnosti. Preto je pozornosť venovaná tomuto obdobiu nielen opodstatnená, ale stále naliehavšia. Prostredie, ktoré na dieťa v danom období najviac vplýva je rodina a po nej materská škola, v ktorej trávi dieťa najviac času. Preto je veľmi dôležité, aby sa v nej stretlo nielen s prehľbovaním a rozvíjaním prirodzených ľudských vlastností a poznatkov, ale aby sa v nej mohol harmonicky rozvíjať aj jeho duchovný život. Ak má materská škola zabezpečiť celistvý rozvoj ľudskej osobnosti, je potrebné, aby venovala pozornosť aj duchovnému rozvoju.

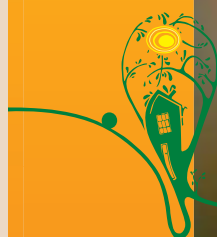
Aj keď to v pedagogickom prostredí nie je veľmi známe, Mária Montessoriová, ako jedna z veľkých osobností predškolskej pedagogiky, kladie veľký dôraz na rozvíjanie duchovného potenciálu dieťaťa. Tento je pre ňu tak dôležitý, že jeho zanedbanie vidí ako ohrozenie požiadavky celistvého rozvoja dieťaťa. Lahkosť, s akou sa dieťa otvára pre prijatie pravdy o Bohu, pre interiorizáciu a modlitbu, je fenoménom, ktorý sa už v podobnej forme neobjaví v žiadnom období ľudského života. Preto vníma zaradenie náboženskej výchovy do procesu edukácie detí predškolského veku ako nevyhnutnú požiadavku.

Rovnaké povzbudenie nachádzame aj v dokumentoch Magistéria cirkvi, ktoré predstavujú právo dieťaťa na jednoduché a pravdivé predstavenie kresťanskej viery.

RASTIEME K SVETLU

metodická príručka katolíckeho náboženstva pre materské školy

Je pre mňa potešením, že po dlhom čase nezištnej práce Katolíckeho pedagogického a katechetického centra - pracovného tímu pre materské školy prichádza metodická príručka, ktorá zaplňa vakantné miesto na poli duchovnej edukácie detí v procese predprimárneho vzdelávania. Metodická príručka rešpektuje požiadavku vernosti Bohu tým, že postupne pomáha

dieťaťu budovať vzťah k Bohu Otcovi, Synovi a Duchu Svätému a požiadavku vernosti dieťaťu tým, že mu umožňuje rozvíjať obrovský potenciál lásky, dôvery a poslušnosti.

Ponuka katolíckej náboženskej výchovy v procese predškolskej edukácie je výzvou pre kresťanských rodičov a Cirkev.

Dúfam, že metodická príručka sa stane

dobrou pomôckou pre všetkých, ktorí sa rozhodnú pre pokornú službu odovzdávania viery našim najmenším. Verím, že najväčšou odmenou im bude úžasné bohatstvo, ktoré môžu objaviť v detských srdciach.

S úctou a vďakou

doc. ThDr. Ján Jenčo, PhD.
odborný recenzent

Vážení kolegovia,

do rúk sa vám dostáva Metodická príručka katolíckeho náboženstva pre deti materských škôl autoriek Mgr. Marty Dubovcovej, Beáty Chrenovej pre najmladšiu vekovú kategóriu detí MŠ, autorky Janette Hublovej, pre strednú kategóriu detí MŠ, a Mgr. Marcely Bagínovej a Mgr. Márie Macákovej pre najstaršiu vekovú skupinu detí MŠ.

Autorky v nej ponúkajú praktický návod, ako priblížiť deťom zrozumiteľným spôsobom Boha v súlade s ich stupňom psychického rozvoja a s ohľadom na ich potreby. Edukačné aktivity sú štruktúrované tak, aby boli rozvíjané nielen kognitívne schopnosti dieťaťa, jeho vedomosti, poznanie, ale celá jeho osobnosť. Metacielom je viesť dieťa k preberaniu zodpovednosti za

svoje rozhodnutia, niesť dôsledky za svoje správanie, vnímať svoje potreby a pocity, vyjadrovať ich. Zároveň rozvíjať empatiu voči iným, dôverovať Bohu, svojim rodičom, ako aj sebe a svojim schopnostiam. Spôsob naplnenia cieľov príručky je tvorivý, hravý, nápaditý a do podrobnosti rozpracovaný. Hravou formou zapája deti do učenia cez dramatizáciu, hry, spev, poskytuje mnoho biblických faktov a informácií.

Najväčší prínos vidím v prepojení náboženstva s praktickým životom. Dieťa sa učí Boha nielen poznávať, ale predovšetkým ho prežívať v bežnom živote. Vedomosti, informácie, získavané bez ich aplikácie na každodenné použitie sú málo osočné. Ak ich však dokážeme transformovať do návodov ako sám sebe porozumieť, správať sa a vychádzať s ľuďmi, udomácnia sa v našej

mysli hlboko a trvalo. V dnešnom materiálnom svete je rozvoj duchovného života najväčším darom, aký môžeme svojim deťom dať.

Prajem vám príjemnú skúsenosť s realizáciou navrhnutého edukačného procesu, inšpirujte sa bohatými, pestrými nápadmi, ktoré tu nájdete. Nebojte sa opustiť svoje zaužívané, na hodinách katolíckeho náboženstva dlho používané učebné postupy. Zariskujte a vyskúšajte niečo nové. Cez ne si môžete u detí ľahšie získať dôveru, vytvorením bezpečného, slobodného, hravého prostredia, plného akceptácie a lásky. Tak sa môžu viac naučiť, ale aj vy môžete dostať veľa darov od nich.

PhDr. Viera Havašová,
psychologička - odborný recenzent

Projekt učebných osnov katolíckeho náboženstva pre špeciálne základné školy pre žiakov s ľahkým, stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Projekt učebných osnov katolíckeho náboženstva pre špeciálne základné školy je výzvou dlhoročnej absencie systematickej náboženskej edukácie detí s mentálnym postihnutím. Tento projekt ponúka náboženskú edukáciu, ktorá akceptuje požiadavky špeciálnej pedagogiky a psychológie.

Návrh osnov kladie dôraz na žiaka s mentálnym postihnutím a rozvinutie jeho kompetencií, ktoré sú potrebné pre jeho osobný život a život v spoločnosti. Špirálová štruktúra učebných osnov spĺňa požiadavky moderného vzdelávania zdravých žiakov ale aj žiakov s mentálnym postihnutím. Špirálová štruktúra je kombináciou cyklickej štruktúry s lineárnou. Špirálové usporiadanie obsahu edukácie umožňuje postupné prehĺbovanie učiva v nasledujúcich ročníkoch vždy na náročnejšej úrovni.

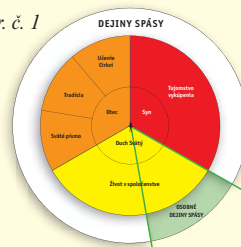
V lineárnej štruktúre je potrebné rozdelenie obsahov učiva do podstatných línií, ktoré v nasledujúcich ročníkoch prehĺbujú

kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele potrebné na osvojenie kľúčových kompetencií žiakov základného primárneho vzdelávania. Základné primárne vzdelanie získa žiak absolvovaním vzdelávacieho programu v špeciálnej základnej škole. Preto predkladaný projekt rozdeľuje obsah učiva do troch lineárnych oblastí (obrázok č. 1): 1. Otec, 2. Syn, 3. Duch Svätý. Uvedené lineárne oblasti budeme prehĺbovať v špirále, ktorú tvoria tri úrovne (obrázok č. 2). Obsah, rozsah a proces základnej primárnej edukácie zameraný

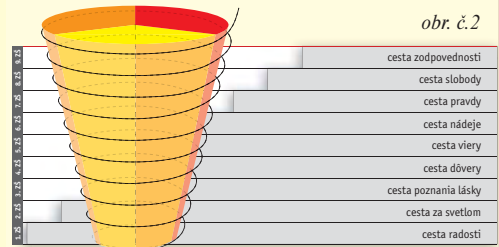
na osobné dejiny spásy žiaka. Dejiny spásy rozvíjame v špirále cez postojovú orientáciu, ktorú zviditeľňuje ročníková téma. Predkladaný výber a usporiadanie tém predstavuje celistvú výchovu žiaka. Cestou radosti sa učí dieťa objavovať lásku, ktorá nás presahuje a umožňuje rásť v plnej zrelosti osobnosti (obrázok č. 2 - schody sú ilustračným zobrazením osobnostného rastu).

PaedDr. ThLic. Jana Hurajtová,
koordinátor projektu

obr. č. 1

obr. č. 2

POHĽAD RECENZENTOV

Pri pohľade na staroveké civilizácie nám môže napadnúť myšlienka, akým spôsobom je možné prekonať časovú, kultúrnu a spoločenskú priepasť, ktorá jestvuje medzi nami a nimi. Ide o prirodzenú otázku v prípade, že týmto spoločnostiam minulosti chceme porozumieť. Podobnú otázku si kladieme pri pohľade na umelecké dielo a pýtame sa, čo nimi chceli ich autori vyjadriť, aké pohnútky ich viedli k vytvoreniu stavby, sochy, maľby alebo hudobnej kompozície. Cesta porozumenia, ktorá premostí dva vzdialené brehy, je neraz vybudovaná na schopnosti vyjsť z ulity zaužívaných schém, predstáv a stereotypov, do ktorých mienime vtasnať ten druhý breh.

Táto „priepasť“ nevzniká len medzi moderným a starobyľým, medzi súčasnosťou a minulosťou, ale odstup môže nastať medzi ľuďmi, ktorí žijú v tom istom časopriestore, kultúre a spoločnosti, a predsa sa pri sebe cítia cudzí a osamelí. Nerozumejú si, lebo sa na seba pozerajú očami vlastného sveta bez túžby a snahy spoznať svet toho druhého.

Jestvuje ešte ďalšia priepasť, ktorá oddeľuje stvorenstvo od svojho Stvoriteľa, ohraničeného a smrteľného tvora, od nekonečného a večného Bytia. Kresťanstvo dosvedčuje, že to bol Boh, ktorý sa rozhodol vstúpiť do sveta človeka a prihovoriť sa mu spôsobom, aby ho človek bol schopný nielen počuť ale aj porozumieť a prijať. Boh v Ježišovi Kristovi nielenže zaklopal na dvere ľudskej existencie, ale pozýva ľudstvo, aby vstúpilo do Božieho sveta lásky. Ježiš z Nazareta, ktorý je Cestou k Otcovi a Prostredníkom, ak chceme – „Mostom“ – medzi Bohom a ľuďmi, je už 2000 rokov inšpiráciou pre Cirkev, ktorá si je vedomá poslania - priblížiť Božie kráľovstvo zrozumiteľným spôsobom ľudskej civilizácii.

V duchu uvedených slov vznikala táto metodická príručka. Chce poslúžiť k prekonaniu priepasti, ktorá nás často bolestným spôsobom oddeľuje od sveta detí s mentálnym postihnutím. Bolo by naivné, ak by sme chceli tieto čisté a nevinné duše vtasnať do našich zaužívaných metód a náboženských poučiek. Preto sa príručka opiera aj o skúsenosti detskej psychológie a špeciálnej pedagogiky. Naším cieľom je najskôr nahliadnuť, nakoľko nám to situácia a individualita každého z nich dovoľia, do sveta, ktorý je ich istotou a ochranou. Až potom nasleduje jemné pozvanie vstúpiť do sveta Božej lásky, ktorá sa skláňa jedinečným a neopakovateľným spôsobom ku každému bez rozdielu.

S úžasom a pokorou zostávame stáť pred bohatým vnútorným svetom týchto detí v hlbokom presvedčení, že Boh sa svojou milosťou dotkne a vstúpi do ich srdca spôsobom, ktorému oni a iba oni porozumejú.

doc. ThDr. František Trstenský, PhD.
odborný recenzent

ilustračná snímka

Vážení kolegovia,

do rúk sa vám dostáva Metodická príručka katolíckeho náboženstva pre žiakov špeciálnej základnej školy, teda v našom bežnom ponímaní pre detí rozumovo hendikepované.

Príručka náboženstva ponúka základnú orientáciu v psychike dieťaťa s mentálnym postihnutím a praktický návod, ako sa k takýmto deťom priblížiť, získať si ich, motivovať k spolupráci a rozvíjať ich schopnosti. Mentálne postihnutie neznamena, že dieťa je oklieštené o svoje prežívanie, pocity, komunikáciu, vzťahy a predstavy, práve naopak. Tieto deti cítia rovnako ako intaktné osoby, dokonca majú výhodu, že svoje pocity dokážu prejavovať bez zábran, vytváraných spoločenskými pravidlami. Vedia dôverovať, nadchnúť sa, sú vytrvalí a jedineční. Ak uveria niečomu, ovplyvní ich to na celý život. Potrebujú prijímať podporu, prežívať priateľstvá, spolupatričnosť, ľudsky a duchovne rásť. Preto je veľmi dôležité aplikovať náboženskú výchovu aj na špeciálnych základných školách. Klasické vyučovanie náboženstva ako ho poznáme z nedávnej minulosti, kedy sa katechizmus vyučoval spôsobom otázka a odpoveď, ne-

služi rozvoju celej osobnosti, len jej kognitívnym zložkám, či skôr pamäti.

Táto príručka prináša možnosť rozvíjať mentálne postihnuté dieťa v schopnostiach, ktoré má k dispozícii, nielen memorovať informácie. Na hodinách náboženstva, cez vzťah k Bohu, môžu rozvíjať svoju ľudskosť, komunikatívnosť, ústretovosť, schopnosť byť iným osožný. Učia sa ako prežívať vzťahy s ostatnými ľuďmi, ako sa začleniť do spoločenstva, vnímať a chápať prejavy lásky iných voči sebe i prejavovať lásku ostatným. Učia sa akceptovať svoje pocity a prejavovať ich iným, sociálne únosným, nezraňujúcim spôsobom. V bezpečnom prostredí rozvíjajú v sebe súcit, jemnosť, láskavosť, spolupatričnosť.

Vďaka patrí autorom za snahu a záujem o duchovný rast hendikepovaných detí, za ich tvorivosť, s akou pristúpili k vytváraniu jednotlivých vyučovacích hodín, lásku a pozornosť voči ich potrebám. Duchovný život patrí aj mentálne postihnutým deťom, má svoje zvláštnosti a špecifiká. Pri ich rešpektovaní z nich môžeme vychovať nádherných ľudí, ktorí majú čo darovať.

PhDr. Viera Havašová,
psychologička – odborný recenzent

2010

Katolícky učiteľ - časopis učiteľov náboženskej výchovy
2/2009-10 a učiteľov katolíckych škôl

LZáborský 2003

	~január~	~február~	~marec~	~apríl~	~máj~	~jún~	~júl~	~august~	~september~	~október~	~november~	~december~
po	4	1	1	5	3	7	5	2	6	4	1	5
ut	5	2	2	6	4	8	6	3	7	5	2	6
st	6	3	3	7	5	9	7	4	8	6	3	6
št	7	4	4	8	6	10	8	5	9	7	4	7
pi	8	5	5	9	7	11	9	6	10	8	5	8
so	1	6	6	10	8	12	10	7	11	9	6	9
ne	2	7	7	11	9	13	11	8	12	10	7	10
	3	8	8	12	10	14	12	9	13	11	8	11
	10	15	14	18	16	17	15	10	14	12	9	12
	17	22	21	25	23	24	22	17	21	19	16	19
	24	29	28	3	1	31	29	24	28	26	23	26
	31	31	31	4	2	31	30	27	29	27	24	27

Náboženství jako samozřejmá součást kultury nebo víra jako osobní rozhodnutí?

Je možná poněkud troufalé, když se česká autorka domnívá, že může svými postřehy o náboženské výchově a o náboženském vzdělávání přispět slovenským učitelkám a učitelům náboženské výchovy k promýšlení cílů, obsahů a metod jejich vyučovacího předmětu. Vždyť pozice předmětu náboženství v České republice je nesrovnatelně horší ve srovnání se slovenskou situací. Předmět je tam nepovinný, často organizovaný pouze jako zájmový kroužek, hlásí se k němu průměrně 5 % všech žáků škol a časově jsou mu vyhrazeny vyučovací hodiny zcela na okraji dne, mezi 14. a 17. hodinou.

Ale právě tuto situaci považují za výzvu. Mnohokrát jsem totiž v rozhovorech s polskými nebo slovenskými katecheti slyšela jejich reakci na toto moje srovnání vzhledem k české situaci: „Prozatím. Prozatím to tak je, výzkumy se věnují počtům věřících, kteří navštěvují kostely nebo počtům žáků, kteří se účastní náboženské výuky, ale neptají se na to, jak hluboce je v lidech zakořeněna křesťanská víra, a i v některých polských či slovenských regionech už zaznamenáváme významný odliv věřících lidí z církve. Nemluvě o tom, že životní praxe mnohých lidí, kteří se oficiálně hlásí ke křesťanství, přestává odpovídat křesťanskému pojetí víry i mravnosti...“

K tomu chci pouze připomenout, že někteří religionisté v Evropě považují sice alarmující náboženskou situaci v České republice za evropskou výjimku, ale naznačují, že by mohlo jít o trend, který zasahuje celý současný svět průmyslové západní Evropy a že Česká republika je pouze v tomto směřování o několik kroků dál než zbytek Evropy. V úvodu mých několika příspěvků do časopisu *Katolický učitel* tedy pokládám otázky: Patří Slovensko k evropským zemím, které pomalu, ale jistě zahajují cestu k sekularizované podobě společnosti? Existuje podoba křesťanství, které chápou lidé v určité zemi jako přirozenou součást své kultury, aniž by zažívali potřebu jeho hlubšího promýšlení? Jestliže ano, je to situace, která s sebou nese rizika při současném prolínání různých kultur? „Unesou“ mladí křesťané, kteří mají tento neproblematický vztah ke svému náboženství, v blízké budoucnosti střet s konzumními nabídkami sekularizované evropské kultury? A jakou úlohu by v tomto riskantním vývoji mohla nebo měla sehrát náboženská výuka na státních školách?

Kulturní a společenská atmosféra, ve které se odehrává náboženská výchova a výuka, tvoří jejich kontext. A slovo „kontext“ znamená do češtiny přeloženo „významná souvislost“. Kulturní a společenská atmosféra vytváří souvislosti, které my sami nemůžeme předem a libovolně měnit, protože se

utvářely díky mnoha událostem týkajících se mnoha lidí v mnohasetletých dějinách. Jsou to prostě danosti, v nichž se výchova a vzdělávání odehrává. Musíme s nimi počítat, můžeme na ně svým působením nějak reagovat, můžeme je ovšem také ignorovat. Ignorováním riskujeme, že nepřipravíme dospívající generaci dobře na život v této kultuře, že jí nepomůžeme nebo příliš málo pomůžeme k tomu, aby obhájila a potvrdila svou věřící křesťanskou identitu v evropské společnosti první poloviny 21. století... Ale máme jen málo záruk, že ve snaze reagovat na současnou kulturní atmosféru Evropy ne zvolíme dostatečně efektivní či prozíravou cestu při směřování k takovému cíli. Právě proto si tento společenský a kulturní kontext zaslouží velkou pozornost učitelů náboženství.

Svůj dnešní příspěvek chci věnovat tedy zejména tématu: **Kulturní kontext, v němž se odehrává náboženská výchova a jeho proměny.**

Zkusme nejprve srovnat slovenskou náboženskou situaci se situací jiných zemí v Evropě. Podle rakouského náboženského sociologa a pastorálního teologa Paula Zulehnera lze v Evropě v současné době rozlišit tři skupiny zemí, které se odlišují co do počtu lidí hlásících se k náboženské víře:

1. **„Země se silnou religiozitou“.** Za „náboženské“ se v těchto zemích označilo ve Výzkumu evropských hodnot více než 75 % obyvatel. Ze zemí bývalého sovětského bloku jsou to: Polsko, Rumunsko, Litva, Chorvatsko, Slovensko, Lotyšsko a Ukrajina. Ze zemí západní Evropy jsou to: Portugalsko, Itálie, Řecko, Rakousko, Dánsko a Malta.
2. **„Země se střední religiozitou“.** Za „náboženské“ se zde prohlásilo 50 % - 75 % obyvatel. Ze zemí bývalého sovětského bloku to jsou: Slovinsko, Rusko, Ukrajina. Ze zemí západní Evropy jsou to: Irsko, Island, Finsko, Belgie, Holandsko, Severní Irsko, Lucemburk, Španělsko a Německo.
3. **„Země, kde náboženství tvoří výraznou menšinu“.** Ze zemí bývalého sovětského

bloku jsou to: Bulharsko, Česká republika, Estonsko a Bělorusko. Ze zemí západní Evropy to jsou Francie, Velká Británie a Švédsko.

Přitom pro Německo platí, že jsou zde v jedné zemi skryté veliké rozdíly mezi bývalým NDR a BRD. Za důležité považuje zde náboženství pouze 26 % obyvatel bývalého NDR, ale 53 % obyvatel bývalé BRD, tedy dvojnásobek.

Zulehner se domnívá, že za skutečnost tak rozdílných charakterů výskytu náboženství v jednotlivých zemích jsou odpovědné historické události v minulosti Evropy. Vyjmenovává jich pět: rozdílnou obecnou historii jednotlivých zemí, roli, kterou sehrála náboženství či církve v této historii, způsob, jakým samotné církve či náboženství utvářela svou náboženskou práci v dané kultuře, aktivní protináboženskou a proticírkevní politiku v zemích s komunistickou nadvládou a procesy modernizace v minulosti, resp. stu-

ilustrační snímek

peň modernizace v současnosti jednotlivých zemí.

Mohli bychom nyní uvažovat o náboženských sporech, které provázely české země od husitských dob na rozdíl od zemí slovenských, nebo o rozdílném stupni industrializace obou území, kdy na Slovensku existuje ještě mnoho míst, například v jeho horských oblastech, kde žijí lidé navzdory veškeré modernizaci ve větším bezprostředním sepětí s přírodou a tím i s náboženstvím, také o roli katolické církve v Rakousko - Uherské monarchii, která zasáhla obě naše země podobně, či o protináboženské politice komunistické vlády, která působila rovněž obdobně v obou zemích, tehdy spojených do jednoho federativně uspořádaného státu. Do určité míry tím možná vysvětlíme rozdílnost náboženské situace na Slovensku a v ČR. Možná nám to napoví i něco o tom, proč se Slovensko co do náboženskosti pohybuje mezi nejnáboženštějšími zeměmi Evropy. Sloveňští věřící jako by vykazovali větší rezis-

tenci vůči modernizačním a sekularizačním nabídkám globalizující se Evropy. Otázkou zůstává, jakým směrem se dá vývoj v nejbližší budoucnosti.

Významnou pomocí nám v našich úvahách mohou být některé podněty z religionistické vědy. Český religionista a teolog I. O. Štampach referuje o jednom aspektu historického vývoje náboženství v dějinných proměnách kultury lidstva, který má daleko hlubší kořeny, než o kterých uvažoval P. Zulehner a který pravděpodobně ovlivňuje i naši současnost a může ovlivnit i naši budoucnost. Jedná se o dobu datující se několik století před Kristem sahající mezi 8. a 6. století př. Kr., která měla své dozvuky v některých oblastech ještě na konci starověku a začátku středověku (např. při zrodu islámského náboženství). Religionisté ho nazývají „*axiální epocha*“. Axiální proto, že jde o jakousi osu nebo střed, který tvoří zlom v náboženském životě lidí v různých náboženstvích. Tento zlom má své dozvuky

až do dnešní doby. Směřoval totiž ke změně náboženského života lidí v takové míře, že nešlo pouze o vznik či zánik nějakého náboženství, ale šlo o úplnou změnu *náboženského paradigmatu*. Pojem „paradigma“ označuje soubor předpokladů vytvářející rámec pro existenci určitého jevu. (Například když Rousseau tvrdil, že společnost ničí původně zdravý charakter člověka, vyslovil tento předpoklad: „Vše vychází dobré z rukou Tvůrce, vše se ničí v rukou člověka.“ Nešel tedy mimo rámec, v němž byl člověk obecně považován za součást světa, který stvořil Bůh - Tvůrce.)

Náboženské paradigma před axiální dobou popisuje Štampach následovně: Lidé ve svém životě zažívali bezprostředně zážitek a zkušenost posvátna. Nejen že takové posvátné skutečnosti dokázali bezprostředně zažít, ale uměli je také vyjádřit a rozuměli bez potíží, když takovou zkušenost vyjádřil někdo jiný. Jejich svět byl „plný bohů“, jak to vyjádřil například Řek Thales Milétský. Pro-

žívali svoj vzťah k posvätné skutočnosti sveta a vypráveli o ňom príbehy, v nichž si vyjadrovali symbolickým a obrazným spôsobom. A čo viac, žili *vnitri týchto príbehů*. Vstúpili do nich prostě tím, že sa narodili do určité náboženskej tradície a ani nemeli možnosť se z ní nejak vymknout. Náboženské príbehy prožívali bezprostredně tím, že naslouchali jejich vyprávěni a ztotožňovali se s nimi. Rozumeli jim díky své hluboce vyvinuté intuici. Události, které příběhy popisovaly, byly nezpochybnitelné. Neuměli „vystoupit z příběhu“ a podívat se na něho očima historika nebo přírodovědce. Veškeré vědecké i náboženské poznání žilo společně s nimi v takovém příběhu. Religionisté nazývají tyto příběhy mýty.

V období axiálního zlomu došlo k veľkej změně. Zážitek posvátna přestával být pro lidi samozřejmostí. Člověk si začal zjednávat odstup od bezprostředního prožitku transcendence, podobně jako si osvojil schopnost získat odstup od svého bezprostředního prožívání. Začal používat v daleko větší míře svých racionálních schopností a vydal se na cestu racionálního dokazování tváří v tvář kritickým námitkám. Mýtické spodobnění pravdy ztratilo svou přitažlivost. Myslitelé je začínají různě interpretovat nebo dokonce odmítat. O transcendentní skutečnosti začínají vypovídat jen velmi zdrženlivě. Například tak, že popisují Boha apofaticky, tedy pomocí vlastností, které Bůh nemá, protože

o tom, jaký je, nemůžeme říci nic jednoznačného. Tento obrat v náboženském myšlení je také spojen s obratem k člověku. I. O. Štampach se domnívá, že Evropa nese důsledky tohoto axiálního zlomu v náboženském myšlení nejvýrazněji až ve svém novověkém období, kdy vývoj směřuje k osvícenectví a k sekularismu, k zaměření pozornosti na člověka bez potřeby Boha. Současně však upozorňuje na to, že 20. a 21. století přináší krizi, která odpovídá na neschopnost náboženství zprostředkovat člověku zážitek a zkušenost posvátna. Proto se podle něho kolem nás objevují projevy nové religiozity a nové spirituality, které však nevedou k návratu k tradičním náboženství. Vyjadřují však hlubokou touhu člověka po posvátných skutečnostech, po sklonění se před tajemstvím namísto nekonečného řešení dílčích problémů...

Proč tuto myšlenku, se kterou přichází religionistická věda, tak obsáhle rozepisují. Nedávno jsem byla přítomna na velkém kongresu učitelů a učitelek náboženství a katechetů z celé České republiky. Během tří dnů bylo předneseno množství referátů významných českých a slovenských teologů na téma „víra“. Zazněly myšlenky týkající se vývoje dětské víry, biblického chápání víry, dogmatického vyjádření víry, spirituálních aspektů víry, atd. Byly to dobré referáty. Ale v diskusích se neustále opakovaly dotazy, které se jakoby v kruhu vracely k jednomu

problému. Dal by se vyjádřit takto: „Ale co mám dělat, když se mě žáci neustále ptají, *zda to, co je napsáno v Bibli, je skutečně pravda?* A když nedostávají uspokojivou odpověď, opouštějí výuku a náboženství začínají považovat za pohádky pro malé děti...?“ Na otázky tohoto typu nedostali účastníci kongresu odpověď. Možná, že i slovenské děti dříve či později položí podobné otázky svým učitelům náboženství. Bude to doklad toho, že začínají klást na velké biblické příběhy, o které se opírá víra křesťanů, měřítko moderních historických či přírodních věd, v logice dozvuků axiálního zlomu v náboženském životě lidí. Nebo již čas od času takové otázky kladou i mladí lidé na Slovensku?

Pro případ, že ano, bych chtěla věnovat několik úvah v příštích číslech možností, jak v hodinách náboženství hledat se žáky odpověď.

doc. Dr. Ludmila Muchová, PhD.

¹ Srov. Štampach, I. O. Přehled religionistiky. Praha: Portál, 2008, s. 54. ISBN 978-80-7367-384-0.

² Srov. Jäggle, M. Religiöse Pluralität in Europa – Religionen und Religionslosigkeit. In Bock, I. (u. a.). Europa als Projekt. Religiöse Aspekte in einem politischen Kontext. Münster: 2007, s. 54 – 55. ISBN 978-3-8258-9814-4.

³ Srov. Štampach, I. O. Přehled religionistiky. Praha: Portál, 2008, s. 131 – 142. ISBN 978-80-7367-384-0.

Komplikované záležitosti s vyznávaním viery

Filmové štúdiá Walta Disneyho pred pár rokmi veľmi pútavým spôsobom spracovali starú antickú mytológiu. Na striebornom plátne rozohrali príbeh o Herkulesovi a ja si pamätám, ako som si pri tej príležitosti kládol otázku, prečo nás tie staré príbehy tak fascinujú. Vlastne, ono nejde len o obyčajné príbehy, ale o veľmi zvláštny druh príbehov. Už som si pomaly zvykol na manuály Gréckej mytológie, ktoré sa každoročne považujú na pulloch knižkupectiev pre začínajúcich študentov humanitných fakúlt. Ono sa ani niet čomu čudovať, keďže vo svojej podstate ide o akýsi druh slovníka, s ktorým dodnes pracuje každá západná univerzita. Na ilustráciu stačí spomenúť Tháliu, Hermesa, Prométea, Tróju, Achila, Urana, Argonautov či sirény, bez ktorých sa akosi dodnes nevieme zaobísť, keď rozprávame o astronómii, chémii, medicíne, literatúre, filozofii či o novovekých technológiach.

Tajomstvo mýtov, s ktorým sa v nasledujúcich riadkoch stretáme, nás zavedie k oveľa bytostnejším otázkam, ako je štúdium na západných univerzitách. Nám v tejto súvislosti postačí, ak si uvedomíme, že za vysvetlením pôvodu vecí sa ukrýva autentická skúsenosť

človeka, ktorá sa chce zdieľať. V tomto duchu je význam mýtov pre veriaceho človeka z časti úvodom, ale aj riešením k vyznávaniu viery.

Za prvú komplikáciu spojenú s vyznávaním viery tu budeme považovať zvyk, chápať slovo mýtus vo význame rozprávky či nepravdivého príbehu. Generácie vyrastajúce v čase komunizmu si pre tento pojem apriori vypestovali negatívny prístup, čo znamená, že dodnes sa ťažko dostávajú k výsledkom výskumu etnológie, religionistiky, psychológie či literárnej vedy, ktoré pohľad na mýty rehabilitujú. Toto ozdravenie potrebujeme najmä kvôli konštitučnej povahe mýtov. Mýty predstavujú fundamentálny kód, ktorý nepotrebuje zdôvodňovať svoj pôvod a v konečnom dôsledku by bez neho bolo každé porovnanie len prázdnu literárnou figúrou.

Už staroveký Heraclitos si ako prvý všimol túto štýlovú špecifickosť mýtického rozprávania, oproti ktorej postavil logos. Dvtedy sa mýtom súčasne označoval rozhovor, rozprávanie príbehu, ale aj samotné slovo. V čase predsokratikov sa z neho oddělilo rozprávanie, ktoré malo charakter vypočítavania, postupnosti, usporiadanosťi vecí, aby sa stalo konceptom pre logos a označovalo

slovo, ako akt hovorenia. Mýtus sa tak mohol oveľa viac sústrediť na prvopočiatok, rozprávania o prvotných udalostiach, ktoré stáli mimo kategóriu času a na to, čo sa stalo a čo sa má stať samé od seba samotným účinkom znenia slova a teda na účinné slovo, ktoré má moc. Mytologický koncept slova je založený na výroku, ktorý neznesie žiadne pochybnosti, ani otázky, len opakovanie ako akt prehĺbenia či sprítomnenia. Naopak logos buduje moc slova na logickom argumentovaní, na kritickej úvahe, ktorej vplyv rastie postupne a ktorá na rozdiel od mýtu má viac presvedčovací ako ustanovujúci či didaktický charakter. S týmto rozdelením súvisí aj postupná zmena charakteru mytologického rozprávania, ktoré na úkor pravdivosti čoraz viac nadobudlo význam imaginárneho (obrazného) rozprávania.

Mýty nás odkazujú na podstatu vecí, ktorú si ľudia začali uvedomovať už dávno, ale ktorá nás svojou bezprostrednosťou stále presahuje. V tejto súvislosti bolo veľkým zadosťučinením, keď Rudolf Otto (1869-1937) podľa nároku fenomenológie oživil zavrhnutú kategóriu posvátna (biblického qadeš, kresťanského sanctus, či v primitívnych kultúrach tabu),

ilustračná snímka

ktorá pretrvávala v konštitučných príbehoch všetkých kultúr. Vo všetkých spomínaných významoch sa táto kategória zakaždým snaží vystihnúť to, čo je oddelené, úplne iné a sčasti skryté. Otto sa ňou snažil vysvetliť pôvod autentického individuálneho skúsenosti, ktorú človek prežíva so stretnutia s Bohom. Splnenie tejto úlohy podmienil príkladmi subjektívneho vnímania, ktoré človeka zakaždým odkazujú k prvotnej danosti, ktorú sa snaží vysvetliť. A keďže, nič nemožno vysvetliť, pokiaľ nie je čo vysvetľovať, za túto prvotnú danosť pre náboženské javy označil ducha, ktorý myslí, má moc a svoje zákony a ktorého možno predpokladať bez toho, aby ho bolo nutné dokazovať. Otto apriórne odmietol dokazovať Boha, aby sa mohol priamo venovať javom, ktoré náboženskú skúsenosť vyvolávajú. Táto podmienka sa stala nielen základom fenomenologickej religionistiky, ale aj spôsobom ako sa znovu dostať k tej realite, ktorú nás pozitívne vedy nútli obchádzať.

Zmienky o fenomenológii a religionistike našu odpoveď späť s problematikou vyznávania viery ešte viac zamotávajú no zároveň nás nútia uvedomovať si, že koncept samotnej viery má viacero úrovní. Viera je v prvom rade slovo, ktoré je ako také súčasťou lingvistického systému. Vierou v užšom slova zmysle označujeme kumuláciu skúseností racionálnej povahy, teda cnosť rozumu, ktorá nám dovoľuje myslieť logickú postupnosť. V neposlednom rade, vierou označujeme skúsenosť zo sprítomnenia Božieho zjavenia, inými slovami presah podstaty vecí, ktorý je najväčší možný.

Keďže cieľom tohto príspevku nie je analyzovať napätie významu viery medzi jednotlivými úrovňami, prejdeme k tomu, čo máme na mysli, keď sa povie vyznávanie viery. Slovo vyznanie má veľmi veľký významový náboj, pretože opisuje mentálny postoj prijatia či súhlasu, pocit istoty, ktorý plynie z intimného presvedčenia. V samotnej podstate tu ide o to, čo sa predkladá na udržanie za pravdu. Práve táto istota robí z vyznania viery veľmi krehkú záležitosť. Totiž, kým náš duch neustále skúma, hľadá a objavuje, pravda, o ktorú sa tak zaujíma, zostáva nemenná. V súvislosti s rozprávaním o Božom zjavení musíme mať na mysli, že kým je výber jazykových prostriedkov pre sprítomnenie presahu z Božej prítomnosti sloboďný, jeho ďalšie vyznávanie je už záväzné.

Na tomto mieste znovu objavujeme špecifickosť mýtov, ktorá faží z jeho schopnosti navracaa udalosť k svojmu počiatku. Čas, ktorým meria človek posvätno, je zo svojej prirodzenosti časom návratov. Vyznanie viery ako náboženský prejav tak podobne nepodlieha plynutiu času, ani jeho historickým podmienkam. Veľmi špecifickým príkladom sú rity, ktorých vlastným zmyslom je zakladajúcu udalosť aktualizovať. Zúčastniť sa na rite potom znamená vystúpiť z bežného času a vrátiť sa na počiatok všetkého. Kľúčom týchto návratov sú práve mýty, ktoré sú pre zakladajúcu udalosť matériou uloženou v štruktúre jazyka. Mýtus sa akoby odohráva v okamihu, ktorý nemá trvanie. Rozprávanie mýtu má v tomto zmysle dôležité následky pre poslucháča, ako aj pre samotného rozprávača (v našom prípade vyznávača viery). Jed-

noduché rozprávanie mýtu ruší svetský čas, aby im obom pomohol prejsť do posvätného času, ktorý nie je tvorený trvaním a teda ho nemožno zmerať. Zároveň ich oboch necháva zabudnúť na vlastnú historickú situáciu. Myslenie za asistencie symbolov či mýtov dokáže nechať zažiť bezprostrednú realitu bez toho, aby jej niečo zvrátilo, alebo nejak inak ublížilo univerzalite sveta.

Celá problematika okolo vyznávania viery vznikla v dôsledku dejín, čo v súvislosti s pestovaním teológie prináša istý kontemplačný nános, ktorý je potrebné rozoznať. Na tento fenomén upozorňoval Rudolf Bultmann svojim konceptom demytologizácie. Demytologizačný nárok predstavuje v prvom rade vyvlastnenie objektívneho korelátu, teda toho, čomu sa spoločne veri (fides quae) s cieľom mýtus (zakladajúcu udalosť) pochopiť, nie odstrániť. Fenomenologický prístup neutralizuje predpochopenie a vytvára priestor, v ktorom môže dôjsť k aktualizovanému sebapochopeniu (fides qua). Tento prístup významne mení model viery a to najmä v spôsobe odovzdávania a prijímania obsahu. Vyvlastnenie človeka nás nútí hľadať spôsob, ako svoju vieru znovu vybudovať, lenže fenomenologický rozmer sebapochopenia už nechce mať povahu postupu, ale príľnutia, ktoré nevieme a ani nechceme ovládať. Strata kontroly nad udalosťou tu potom znamená aj stratu kontroly nad sebou samým čo vedie ku prenikaniu autentického viery so Zdrojom presahu.

ThLic. Marek Varga
doktorand, študent filozofie v Paríži

Keď som bol kaplánom, v adventnom období som približoval deťom počas svätých omši tento čas prípravy na Vianoce. V jeden rok som s pomocou katechéto pripravil jednoduchú vystrihovačku, ktorá pozostávala z mien najdôležitejších biblických postáv, ktoré nás sprevádzajú liturgickým obdobím Adventu. Vybral som proroka Izaiáša, Jána Krstiteľa a Ježišovu matku Máriu. Každá z týchto postáv predstavovala istú čnosť, ktorú sa dieťa (a nielen dieťa) snažilo nasledovať.

Prorok Izaiáš, ktorý má aj prívlastok „evanjelista Starého zákona“ so svojim známym „*Emanuel - Boh s nami*“, nám pomáha sprítomňovať Boha v našom živote. Ján Krstiteľ so svojou výzvou „Kajajte sa!“ symbolizuje ochotu zmeniť zmýšľanie a životný štýl. Napokon Ježišova matka so svojim „*Nech sa mi stane podľa tvojho slova*“ nás učí prijať situácie, ktoré prináša život, s plnou dôverou v Božiu prozreteľnosť.

Chcem sa osobitne pristiaviť a zamyslieť nad postavou Jána Krstiteľa, ktorému Evanjelia venujú významný priestor, najväčší po Ježišovi, a opisujú ho ako veľmi svojráznu a nekompromisnú osobu. Jeho poslanstvo je spojené predovšetkým s myšlienkou úprimného pokánia a radikálneho obrátenia. Zameriam sa na tri prvky z jeho života, s ktorým môžeme prechádzať naše prežívanie adventného obdobia.

1. Známa reklama z našich obrazoviek hovorí: „Kde iní končia, my začíname.“ Tento slogan je priliehavý aj na to, ako Ján chápe seba samého a svoje poslanie. Označujeme ho za „predchodcu“, čo znamená, že po ňom pride ešte niekto ďalší, dôležitejšia osoba, ako je on. Sv. Ján to vyjadruje slovami: „*No po mne prichádza mocnejší, ako som ja.*“ (Lk 3,16) Nie je možné predstaviť si Vianoce bez Adventu a Veľkú Noc bez Pôstneho obdobia. Tieto liturgické obdobia nás pripravujú na „niečo“ dôležitejšie, čo nasleduje po nich. Podobne to platí, keď hovoríme o pokání. Pokánie a obrátenie nachádza svoje naplnenie v tom, čo skrze pokánie prichádza. Pokánie nie je cieľom, ale prostriedkom. To je dôležitý rozdiel. V opačnom prípade prostriedky a stimuly nášho pokánia: sviatosť zmierenia, pôst, sebazaprenia, predsavzatia, (Pôstne obdobie alebo obdobie Adventu) sa stanú iba položkou v tabuľke, do ktorej si zapíšeme: „splnené“ alebo „nesplnené“. Ján Krstiteľ na otázku: „*Kto si ty?*“ (Jn 1,19) odpovedá bez zaváhania: „*Ja nie som Mesias*“ (Jn 1,20) vo vedomí, že naplnenie prichádza až po ňom. Podobne aj naše prežívanie Adventu má byť chápané ako príprava na väčší dar. Preto máme srdce otvorené na väčšie Božie pôsobenie a oči otvorené pre potreby druhých.

2. Pred niekoľkými rokmi (1997) vyšla na Slovensku kniha amerického františkána, kňaza, Richarda Rohra s názvom „Divý muž“, zameraná na mužskú spiritualitu v duchu Jána Krstiteľa. Názov knihy odráža pôso-

Advent – obdobie duchovného nepokoja

benie Pánovho predchodcu, ako ho opisujú evanjeliá: „*Ján nosil odev z ťavej srsti a okolo bedier kožený opasok. Jedával kobyľky a lesný med.*“ (Mk 1,6) Jánov životný štýl dosvedčujú slová samotného Ježiša na jeho adresu: „*Alebo čo ste vyšli vidieť? Človeka oblečeného do jemných šiat? Veď tí, čo nosia jemné šaty, bývajú v kráľovských domoch. Teda čo ste vyšli vidieť? Proroka? Áno, hovorím vám, viac ako proroka!*“ (Mt 11,8-9) Jánove stravovacie spôsoby, oblečenie a najmä jeho správanie nie je také, na aké sme navyknúť my, ľudia etikety, kompromisov a prispôsobivosti. Avšak obradu spoločnosti a Cirkvi vždy predstavovali ľudia, ktorí boli určitým spôsobom odlišní od ostatných. Odvaha stať sa „divým“ na Jánov spôsob je nevyhnutným prvkom nášho povolania. Pre tých, čo stoja „mimo“ Cirkvi, vždy budeme „čudní“ a budú sa na nás pozerat s podozrením. Ale to nie je žiadna tragédia. Sväté písmo o sv. Jánovi hovorí: „*Prichádzala k nemu celá judejská krajina i všetci Jeruzalemčania.*“ (Mk 1,5) Odlišovať sa od ostatných neznamena automaticky byť ponižovaný. Práveže ak naše názory a správanie sú pevné, môžeme dosiahnuť viac, než nejakým nútením a presvedčaním, aby druhí zmýšľali tak ako my. Advent je teda obdobím revízie nášho myslenia a konania. Je odvahou nebať sa byť „jánovský“ divým uprostred neustáleho náporu na povrchné prežitie sviatkov.

3. K Jánovi prichádzali zástupy a pýtali sa ho: „*Čo máme robiť?*“ (Lk 3,10) Konkrétne skupiny (mýtnici, vojaci, náboženský predsta-

vitelia...) žiadali adresnú odpoveď na svoju životnú situáciu a Ján ich inštruoval. Otázka „*Čo máme robiť*“ má byť otázka, ktorú si budeme častejšie klásť pred Božou tvárou práve v Advente. Je to otázka, ktorú Sväté písmo uvádza v kľúčových momentoch. Po zázračnom rozmnožení chleba sa zástup pýta Ježiša: „*Čo máme robiť, aby sme konali Božie skutky?*“ (Jn 6,28); popredný muž prichádza za Ježišom s otázkou: „*Učiteľ dobrý, čo mám robiť, aby som bol dedičom večného života?*“ (Jn 18,18); v deň Turíc sa zástupy pýtajú Petra a ostatných apoštolov: „*Čo máme robiť, bratia?*“ (Sk 2,37). Zo strany pýtajúceho otázka potvrdzuje záujem a ustarostenosť. Bez týchto vlastností, by náš život zostal nezaujímavý a otupný. Rovnako tak zostane aj Advent fádny liturgickým obdobím, ak nebude naplnený skutočným záujmom až ustarostenosťou o duchovné prežitie Adventu. Mám priateľa, ktorý vo svojom byte z času na čas zmení rozloženie nábytku. Je to nielen príjemná zmena, ale aj snaha nezostať definitívne v stereotype. Z času na čas je potrebné zmeniť rozloženie našej mysle a srdca, možno aj našich duchovných návykov. Advent je jednou z výborných príležitostí.

Vyprosujeme si od Pána milosť svätého „nepokoja“, ktorý nás bude viesť každý deň k otázke: „*Čo máme robiť?*“ Vyprosujeme si milosť uskutočňovať adventné výzvy a predsavzatia. Odvahu!

doc. ThDr. František Trstenský, PhD.

Už piaty ročník celoslovenského podujatia Tehlička pripravuje združenie SAVIO na obdobie Veľkého pôstu 2010. Jeho zmyslom je prostredníctvom konkrétnej aktivity ponúknuť deťom a mladým ľuďom možnosť zoznámiť sa so životom ich rovesníkov v krajinách tretieho sveta (konceptia rozvojového vzdelávania) a viesť ich k uvedomovaniu si skutočných hodnôt života (čo je zvlášť dôležité v období vládnuceho konzumizmu), budovať v nich pocit solidarity a spoluzodpovednosti za osudy iných. Myšlienky obety, zriekania sa, sebazapierania rezonujú práve v čase pôstu a podujatie ponúka možnosť ich konkrétneho vyja-

drenia - zrieknutia sa materiálneho dobra v prospech druhých, napríklad v podobe hoci len symbolického príspevku (namiesto kúpenej sladkosti, či iného „pôžitku“).

Po úspešných štyroch ročníkoch Tehličky (pre Baku, pre Sibír, pre Angolu a pre Sudán), do ktorých sa zapájalo čoraz viac škôl, chceme nadviazať a pokračovať v dobrej spolupráci so základnými, strednými, materskými školami a mládežníckymi strediskami.

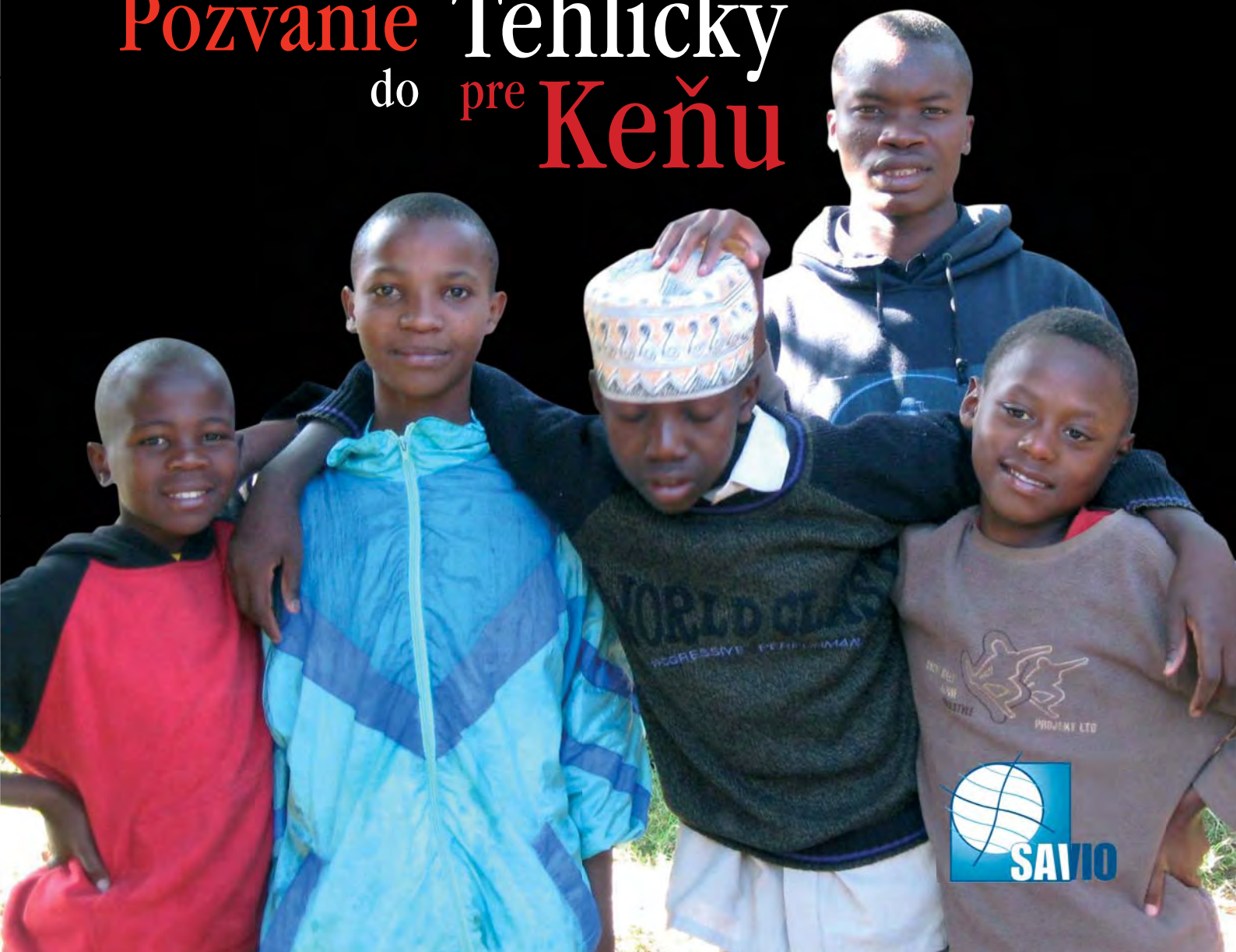
Tehlička, ktorá bude prebiehať od 18. februára 2010 do 4. apríla 2010 je venovaná Keňi a upriami pozornosť na život detí na ulici v hlavnom meste Nairobi.

Tehlička pre Keňu má aj štatút verejnej zbierky povolenej Ministerstvom vnútra SR a výťažok z nej je venovaný na rozvojové projekty s prioritou podpory vzdelávania detí a mládeže v centre Bosco Boys v Nairobi (kde v súčasnosti pôsobia aj dve slovenské dobrovoľníčky).

Do Tehličky sa môžete prihlásiť vyplnením prihlášky, ktorú nájdete na www.savio.sk a jej zaslaním na adresu organizácie SAVIO o.z., Miletičova 7, 821 08 Bratislava. Bližšie informácie na tehlicka@savio.sk, tel.č.: 02/556 404 09, 0910 123 579

Juraj Janto

Pozvanie do Tehličky pre Keňu

Vítězná snímka 13. kola: Jozef Repaský, Poprad

objektív

súťaž o najkrajší fotografický záber